

ЯК ПОВОДИТИСЯ В СУДІ

Як ПОВОДИТИСЯ в суді

Якщо ви споживач наркотиків і вас чекає суд, пам'ятайте:

- ▶ До людей, що вживають наркотики, представники влади можуть ставитися упереджено, причому незалежно від того, ким ви є в цій ситуації — позивачем, відповідачем в адміністративних справах чи обвинуваченим за статтями 307, 309 Кримінального кодексу України.
- ▶ Для того щоб все пройшло успішно, потрібно справити **гарне враження** в суді. Можливо, вам вдасться зламати стереотипи. А можливо, і навпаки — тільки посилити їх. Тому ми хочемо дати кілька порад.

Поведінка

Пам'ятайте, головне — ваша адекватна поведінка. До суду треба йти тільки тверезим, зі «свіжою головою».

Зовнішній вигляд

Коли ви йдете до суду, спробуйте **одягтися відповідно**. Звичайно, якщо ви йдете в суд із СІЗО, то ваші можливості, зі зрозумілих причин, обмежені. Ніхто не вимагає від вас діловий костюм з білою сорочкою, але одягнутися треба скромно, не крикливо, охайно. Не одягайтеся, як на пляж, — у шорти, майки з декольте, міні спідниці. Жінці не варто

сильно і яскраво фарбуватися. Чоловікові необхідно бути чисто виголеним. Якщо є борода чи вуса — приведіть їх до ладу.

Важливо!
**Перед тим, як іти в суд,
перевірте, чи взяли ви з собою:**

- ▶ паспорт або інший документ, що підтверджує вашу особу;
- ▶ блокнот і ручку — раптом знадобиться щось записати;
- ▶ документи або їх копії по вашій справі (якщо є).

Пам'ятайте! Згідно зі статтею 14-1 Закону «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», громадянин України **має право пред'являти електронний паспорт у додатку «Дія»** без додаткового пред'явлення паперового паспорта громадянина України. Відмова прийняти такий електронний документ з 23.08.2021 р. є порушенням закону.

Етикет

- ▶ Не запізнуйтеся! Краще прийдіть на 10 хвилин раніше.

- ▶ Врахуйте, що початок судового засідання може затримуватися, а сам процес тривати довше, ніж було заплановано. Не плануйте важливих справ у день суду.
- ▶ Повідомте близьким (родичам, друзям, лікарю), що вас викликали в суд.
- ▶ Краще, якщо ви прийдете з адвокатом.
- ▶ Коли прийдете до суду, скажіть помічнику судді або секретарю, що ви на місці.
- ▶ Очікуйте початку засідання біля залу або кабінету судді, вас запросять у зал засідань.
- ▶ Поставте мобільний телефон на беззвучний режим або вимкніть його.
- ▶ У приміщення суду заборонено приносити будь-які колючі та різучі предмети або інструменти, зброю, алкогольні напої, наркотичні засоби і т. п.
- ▶ Суд працює тільки в робочі дні та години. Графік роботи суду можна дізнатися в суді або на його сайті в інтернеті.

Важливо!
Ви можете взяти з собою
воду та ліки, які вам необхідно
приймати (в тому числі — АРТ і ЗПТ).

Увага, пацієнти ЗПТ:

- ▶ Якщо вас викликали до суду, візьміть із собою посвідчення учасника ЗПТ, лист призначень, ту кількість препарату, яка є з собою (якщо ви отримуєте препарат на 10 днів).
- ▶ Поінформуйте співробітників сайту (лікаря, медсестру, соцпрацівника) про свій виклик до суду.
- ▶ Препарати ЗПТ краще приймати перед, або після засідання суду, чи під час перерви, якщо засідання довге. Під час засідання приймати препарати ЗПТ не заборонено, але і не рекомендовано.

Обмеження

У залі суду можуть перебувати:

- ▶ учасники справи — підсудні, потерпілі, їх представники, позивачі, відповідачі, треті особи, свідки, фахівці, експерти;
- ▶ ті, хто побажав бути присутнім на суді як вільні слухачі.

Якщо ви не можете прийти в суд

- ▶ Про неможливість з'явитися в суд у призначений час обов'язково повідомте будь-яким способом. Наприклад, зателефонуйте (номери телефонів є на сайті суду), а найкраще — заздалегідь напишіть і подайте до суду заяву про **неможливість прибути на судові засідання** та обов'язково вкажіть причину, чому ви не можете з'явитися в суд.
- ▶ У разі неявки в суд без поважної причини і без попередження, суд може зробити так, що вас доставлять примусово або замінять запобіжний захід на більш суворий — наприклад, утримання вас до суду в СІЗО.

Попередня підготовка

Незалежно від того, хто ви — позивач, відповідач по адміністративній або кримінальній справі, до суду треба ґрунтовно підготуватися:

- ▶ **Ознайомтеся з матеріалами справи!** Для цього напишіть заяву і подайте її в канцелярію суду. Шаблон такої заяви є на інформаційних стендах, які висять на стінах у коридорі суду. Подайте заяву заздалегідь!
- ▶ **Ознайомлення з матеріалами справи — безплатне.** Ви маєте право фотографувати і/або сканувати сторінки справи за допомогою телефона, випису-

вати важливі для вас місця. Категорично заборонено щось писати на аркушах справи, виривати і вилучати зі справи сторінки.

- ▶ Ви можете звернутися в канцелярію суду із заявою, щоб вам видали **копії технічних записів судових засідань**; ви і/або ваш адвокат зможете прослухувати запис судового засідання. Для цього вам треба написати заяву в канцелярію суду. **Увага! Ця послуга платна.** Її вартість прив'язана до прожиткового мінімуму, тому вона змінюється. Уточніть в канцелярії.

Поведінка в залі суду

- ▶ Кожного разу, коли суддя або колегія суддів входить чи виходить із залу, **потрібно встати.**
- ▶ Коли до вас звертається суддя, теж потрібно вставати і відповідати на його запитання стоячи.
- ▶ До судді звертаються — «Ваша честь», а до колегії суддів — «Шановний суд».
- ▶ Не можна перебивати учасників процесу. Якщо у вас є запитання або репліка, підніміть руку.
- ▶ Не можна сперечатися з судом.
- ▶ Якщо вам поставили запитання, відповідайте коротко, чітко і по суті.

Увага!
За порушення цих правил вас можуть спочатку попередити і навіть видалити із залу суду. Найгірший варіант — суддя призначить адміністративний арешт.

Додаток: буква закону

Тут наведені цитати з найважливіших законодавчих документів, про які йшлося в тексті брошури.

Закон України **«Про судоустрій і статус суддів»**

Стаття 7.

Право на справедливий суд

1. Кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом.

Стаття 9

Рівність перед законом і судом

1. Правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

2. Суд створює такі умови, за яких кожному учаснику судового процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав та у виконанні процесуальних обов'язків, визначених процесуальним законом.

Стаття 11.

Гласність і відкритість судового процесу

1. Судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом.

Додатковим способом інформування про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання, може бути надання інформації з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі з використанням мобільного застосунку Порталу Дія.

Програмними засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі мо-

більшого застосування Порталу Дія, може бути також забезпечено додаткове інформування сторін спору, авторизованих через Єдиний державний веб-портал електронних послуг або через мобільний застосунок Порталу Дія, шляхом відображення в електронній формі судового рішення у справі, виконавчого документа.

3. Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених законом. У відкритому судовому засіданні мають право бути присутніми будь-які особи. У разі вчинення особою дій, що свідчать про неповагу до суду або учасників судового процесу, така особа за вмотивованим судовим рішенням може бути видалена із зали судового засідання.
4. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.
5. Розгляд справи у закритому судовому засіданні допускається за вмотивованим рішенням суду виключно у випадках, визначених законом.
8. Судові засідання проводяться виключно в спеціально обладнаному для цього приміщенні суду — залі засідань, яке придатне для розміщення сторін та інших учасників судового процесу і дає змогу реалізовувати надані їм процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки.

Стаття 12.

Мова судочинства і діловодства в судах

1. Судочинство і діловодство в судах України проводяться державною мовою.
3. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

Цивільний процесуальний кодекс України

Стаття 4.

Право на звернення до суду за захистом

1. Кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів.
2. У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах.
3. Відмова від права на звернення до суду за захистом є недійсною.

4. Угода сторін про передачу спору на розгляд третейського суду допускається. До третейського суду за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, який виникає з цивільних правовідносин, крім випадків, передбачених законом.
5. Жодна особа не може бути позбавлена права на участь у розгляді своєї справи у визначеному цим Кодексом порядку.

Стаття 43.

Права та обов'язки учасників справи

1. Учасники справи мають право:
 - 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень;
 - 2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам;
 - 3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб;
 - 4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати пись-

мові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти;

- 5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках;
- 6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

2. Учасники справи зобов'язані:

- 1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу;
- 2) сприяти своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному встановленню всіх обставин справи;
- 3) з'являтися в судові засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов'язковою;
- 4) подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази;
- 5) надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні;
- 6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки;
- 7) виконувати інші процесуальні обов'язки, визначені законом або судом.

3. У випадку невиконання учасником справи його обов'язків суд застосовує до такого учасника справи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом.

4. За введення суду в оману щодо фактичних обставин справи винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.
5. Документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.
6. Процесуальні документи в електронній формі мають подаватися учасниками справи до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).
7. У разі подання до суду документів в електронній формі учасник справи зобов'язаний надати доказ надсилання листом з описом вкладення іншим учасникам справи копій поданих до суду документів.
8. Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в електронній формі, такі документи скріплюються електронним підписом учасника справи (його представника).

Якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи

в паперовій формі, такі документи скріплюються власноручним підписом учасника справи (його представника).

9. Якщо позов, апеляційна, касаційна скарга подані до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу, мають подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі.

Стаття 215.

Звертання до суду у судовому засіданні

1. Учасники справи, свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також інші присутні у судовому засіданні особи звертаються до суду словами «Ваша честь».

Стаття 216.

Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання

1. Особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд. Рішення суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Учасники судового процесу та інші особи, присутні в залі судового засідання, звертаються до суду та один до одного, надають пояснення, показання, висновки, консультації тощо стоячи.

Кримінальний процесуальний кодекс України

Стаття 10.

Рівність перед законом і судом

1. Не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками.
2. У випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

Стаття 328.

Право перебувати в залі судового засідання

1. Кількість присутніх у залі судового засідання може бути обмежена головуючим лише у разі недостатності місць у залі судового засідання.

2. Близькі родичі та члени сім'ї обвинуваченого і потерпілого, а також представники засобів масової інформації мають пріоритетне право бути присутніми під час судового засідання.

Стаття 329.

Обов'язки присутніх у залі судового засідання

1. Особи, присутні у залі судового засідання, при вході до нього суду та при виході суду повинні встати. Сторони кримінального провадження допитують свідків та заявляють клопотання, подають заперечення стоячи і лише після надання їм слова головуючим у судовому засіданні. Свідки, експерти, спеціалісти дають показання, стоячи на місці, призначеному для свідків. Особи, присутні в залі, заслуховують вирок суду стоячи. Відхилення від цих правил допускається з дозволу головуючого у судовому засіданні.
2. Сторони та учасники кримінального провадження, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися порядку в судовому засіданні і беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуючого у судовому засіданні.
3. Сторони та учасники кримінального провадження звертаються до суду «Ваша честь» або «Шановний суд».

Закон України
«Про Єдиний державний
демографічний реєстр
та документи, що підтверджують
громадянство України,
посвідчують особу чи її
спеціальний статус»

Стаття 3.

Визначення термінів

1. Для цілей цього Закону нижченаведені терміни вживаються в такому значенні:
- 12) е-паспорт — паспорт громадянина України у формі електронного відображення інформації, що міститься у паспорті громадянина України у формі картки, оформленому засобами Реєстру, разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-кодом, штрих-кодом, цифровим кодом), а також інформації про місце проживання (за наявності);

Стаття 14-1.

Е-паспорт і е-паспорт для виїзду за кордон

1. Е-паспорт і е-паспорт для виїзду за кордон формуються за бажанням особи, на ім'я якої оформлено паспорт громадянина України у формі картки або паспорт громадянина України для виїзду за кордон, оформлені із застосуванням засобів Реєстру, та використовуються на території України для посвідчення особи та підтвердження громадянства, надання адміністративних та інших послуг, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

Е-паспорт і е-паспорт для виїзду за кордон пред'являються особою замість та без додаткового пред'явлення паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон, документів (відомостей, даних) про реєстраційний номер облікової картки платника податків, про місце проживання.

Допомога і підтримка

Пам'ятайте, що ретельна підготовка до судового засідання дуже важлива. Її простіше провести за допомогою людей, які знають судові процедури та законодавство.

Ми рекомендуємо звертатися по допомогу до тих, хто має досвід у подібних справах, наприклад:

- ▶ До юристів Всеукраїнського об'єднання людей, які живуть з наркозалежністю — 063 361 35 70 (в робочі дні, з 9:00 до 18:00).
- ▶ До параюристок Всеукраїнського об'єднання наркозалежних жінок «ВОНА» (тільки для жінок) — 097 071 47 28 (з 9:00 до 20:00).
- ▶ На **Гарячу лінію з питань наркозалежності та ЗПТ — 0 800 50 77 27.**
- ▶ **0 800 21 31 03** — Безоплатна правова допомога: надають юридичні консультації, здійснюють перенаправлення у свої відділення по всій країні.

Якщо ви вважаєте, що ваші права порушуються, — зверніться за допомогою проекту REAct! Це можна зробити в три етапи:

1. Відсканувати QR-код камерою телефона.
2. Описати випадок.
3. Діяти за інструкцією.

Telegram

Viber

Друге, доповнене видання

© Альянс громадського здоров'я, 2023

Текст:

Олена Курлат,
*представник Всеукраїнської мережі жінок,
що живуть з наркозалежністю «ВОНА»*

Оксана Гузь,
*адвокатка, старша партнерка
Адвокатського об'єднання «Прове»*

Мирослава Андрущенко,
*менеджер програм з політики та адвокації,
МБФ «Альянс громадського здоров'я»*

Висловлюємо подяку членам редколегії Альянсу та учасникам фокус-груп у Харкові, Полтаві й Одесі за важливі зауваження, коментарі та доповнення.

Верстка:

Ольга Миколайчук

Коректура:

Ольга Плевако

Видано за фінансової підтримки МБФ «Альянс громадського здоров'я» в рамках реалізації програми «Прискорення прогресу в зменшенні тягаря туберкульозу і ВІЛ-інфекції в Україні», яка реалізується за підтримки Глобального фонду.

Альянс
громадського здоров'я